

Tadeusz Januszewski

Z działalności muzeum

Biuletyn Polonistyczny 23/1-2 (75-76), 231-236

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Choć zabierał on głos w tej materii niemal wyłącznie okazjonalnie, dostrzec można, iż szczególnym zainteresowaniem darzył romantyzm, realizm II połowy XIX w. oraz wybrane zjawiska literatury XX wieku.

Doc. dr hab. Halina Janaszek-Ivaničková (Inst. Słow. PAN), której wystąpienie zakończyło część referatową sesji, omówiła sylwetkę "Karela Krejčego - komparatysty". Szczególny nacisk położyła na wstępną prezentację tendencji rozwojowych współczesnej komparatystyki oraz jej stosunku do swych dawniejszych dokonań, by na tym tle naryskować drogę naukowej ewolucji poglądów czeskiego badacza w dziedzinie badań porównawczych. Na szczególne podkreślenie zasługuje tu głębokie zaangażowanie Profesora w teorię i praktykę tego kierunku badań literackich oraz nieustanna jego dążność do precyzji słowa i uściślenia wypowiedzianych sądów.

W części dyskusyjnej, która zamknęła obrady sesji, głos zabrali prof. prof. S. Urbańczyk, M. Wojciechowski i B. Gawin, uzupełniając treść wygłoszonych referatów o własne refleksje i wspomnienia, dotyczące dorobku naukowego i postaci prof. Karela Krejčego. Zaapelowano również, by materiały stanowiące pokłosie sesji ukazały się drukiem, co pozwoliłoby godniej uczcić i trwalej zapisać we wdzięcznej pamięci pokoleń postać wypróbowanego Przyjaciela Polski, człowieka o wielkim umyśle i sercu.

Mgr Andrzej Gordziejewski

MUZEUM LITERATURY IM. ADAMA MICKIEWICZA ¹

Z DZIAŁALNOŚCI MUZEUM

Niniejsza informacja o działalności Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza obejmuje okres od 1 sierpnia 1977 do 1 lipca 1979 r., który dość niespodziewanie - wobec oczekiwanego od kilku lat remontu ka-

pitalnego budynków muzealnych - wyróżnił się dużą dynamicznością w działalności placówki, tzn. większą niż zwykle liczbą wystaw oraz ilością zgromadzonych zbiorów.

Wprawdzie nadal brak stałej ekspozycji mickiewiczowskiej, i jej realizacja w nowym kształcie uzależniona będzie od przebiegu remontu, jednak romantyzm ciągle jest w Muzeum obecny. Po wystawie o poezji Juliusza Słowackiego, czynnej przez ponad półtora roku (zamkniętej 29 IV 1978), nastąpiło otwarcie - w dniu 20 II 1978 r. - z myślą przede wszystkim o młodzieży szkolnej, ekspozycji poświęconej "Panu Tadeuszowi". Zorganizowana została również duża wystawa najcenniejszych nabytków Działu Sztuki Muzeum, zatytułowana "Od Oświecenia do Młodej Polski" i dopełniona ekspozycją "Rysunki Brunona Schulza" (otwartą 5 VI 1978). Wreszcie, nabyte w Paryżu mickiewicziana i inne pamiątki z rodzinnej kolekcji Goreckich udostępnione zostały na wystawie otwartej w dniu 24 XI 1978 r.

Polską literaturę współczesną reprezentowali Konstanty Ildefons Gałczyński i Bolesław Leśmian - na dwu niewielkich wystawach młodego plastyka Jacka Reszетки, stanowiących swobodną transpozycję poezji w przestrzeni. Pierwsza z nich, nosząca tytuł "Ten kosz to wszystko moje", czynna była od 27 IX 1977 do 15 I 1978, druga, pt. "Strój" - od 17 IV do 31 X 1978.

Ekspozowanych było również parę wystaw zagranicznych, w praktyce realizowanych przy współdziałaniu Muzeum. Równocześnie z wystawą Gałczyńskiego nastąpiło otwarcie wystawy włoskiego poety Lamberta Pignottiego, zatytułowanej "Poesie visive d'amore", a będącej przykładem prezentacji awangardowej poezji konkretnej (27 IX-30 XI 1977). Wystawa poświęcona życiu i twórczości Włodzimierza Majakowskiego, zorganizowana z materiałów Państwowego Muzeum Literatury w Moskwie, czynna była od 12 XII 1977 do 12 II 1978, a następnie, w zmienionej nieco wersji, pokazana w galerii Teatru "Studio". Efektem współpracy z Muzeum Petőfiiego w Budapeszcie była ekspozycja poświęcona Gyula Krúdy'emu.

Ta ostatnia wystawa stanowiła rewanż za zorganizowaną wcześniej w Muzeum Petőfiiego ekspozycję "Stanisław Wyspiański - poeta, malarz"

(25 V-30 VII 1978). W Paryżu, w Galerii Seine Visconti, udostępniona została wystawa "Portrety literackie i kompozycje w twórczości Stanisława Ignacego Witkiewicza" (23 VI-30 VII 1978), stanowiąca ważny akcent w działalności Muzeum. Prócz tego Muzeum Literatury zorganizowało w Brwinowie, w siedzibie Towarzystwa Przyjaciół Brwinowa, wystawę obrazującą drogę twórczą Jarosława Iwaszkiewicza i jego trwałe związki z ziemią, na której mieszka od półwiecza (10 V-17 IX 1978).

x

Obecnie trwają przygotowania do otwarcia dwu nowych muzeów biograficzno-literackich: gabinet pamięci Andrzeja Struga powstanie w mieszkaniu pisarza w Warszawie przy Al. Niepodległości, najmowanym nadal przez jego żonę, Nelly Strugową; w dawnym "Domu nad łąkami" w Wołominie powstanie Muzeum Nałkowskich, zorganizowane przez Wydział Kultury Urzędu Miasta i Gminy Wołomin przy współpracy z Muzeum Literatury.

x

Wieczory i spotkania literackie - nie licząc stałych prelekcji dla młodzieży - odbywały się tylko sporadycznie. Należy wśród nich wymienić dwa wieczory autorskie gości Warszawskiej Jesieni Poezji 1978: Eugène Guilewic'a i Edwardsa Mieżełajtisa, odczyt o Ewelinie Hańskiej, wygłoszony przez jej cioteczną wnuczkę - Jadwigę Rzewuską, i spotkanie z Janem Brzękowskim (25 VI 1979).

x

Najcenniejszym niewątpliwie nabytkiem Muzeum Literatury w ostatnich latach jest zakupiona od Jerzego Goreckiego, prawnuka Adama Mickiewicza, kolekcja mickiewiczianów, obejmująca zbiory rodzinne (rękopisy, książki, pamiątki i dzieła sztuki) oraz zbiory gromadzone².

Zbiory Działu Rękopisów Muzeum Literatury powiększyły się ponadto w ostatnim okresie o wiele nowych cennych pozycji, w tym parę spuścizn literackich, przede wszystkim pisarzy dramatycznych. I tak, prze-

jęta została pełna, obfita twórczość sceniczna Ludwika Hieronima Morstina oraz jego tłumaczenia, szkice, wspomnienia i korespondencja (łącznie ok. 50 nrów inw.). Znajduje się też już w Muzeum Literatury archiwum Aleksandra Maliszewskiego, na które oprócz wierszy i prozy składają się - w dużej części nieznane - utwory dramatyczne (sceniczne, radiowe, telewizyjne), a także adaptacje sceniczne i tłumaczenia, korespondencja, dokumenty osobiste, fotografie oraz dokumentacja teatralna inscenizacji sztuk (łącznie ok. 70 nrów inw.). Pozyskano również spuściznę Bohdana Pełłowskiego (zm. 1948), autora m.in. wystawianej tuż po wyzwoleniu sztuki "Droga do świtu", zawierającą utwory sceniczne oryginalne i adaptacje, wiersze, przekład części "Eugeniusza Oniegina", korespondencję i dokumenty (łącznie ok. 15 nrów inw.).

Z nabytych ostatnio rękopisów młodopolskich należy przede wszystkim wymienić korespondencję Franciszka Rawity-Gawrońskiego (ponad 800 listów) i jego żony Antoniny z Miłkowskich (córki T.T. Jeża), korespondencję Czesława Pieniążka, który utrzymywał kontakty z wieloma wybitnymi pisarzami, okruchy zniszczonego archiwum Or-Ota (parę wierszy i listów) i listy Boya do Regi Lubelskiej.

Literaturę współczesną reprezentują: kilkadziesiąt przed- i powojennych wierszy Juliana Przybosa, będących uzupełnieniem nabytego wcześniej archiwum poety, rękopis wiersza Jana Lechonia "Stare Miasto", listy i wiersze Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego ze zbiorów Kazimierza Rudzkiego i Władysława Sidorowskiego, ponad 60 listów Władysława Broniewskiego do córki Anki, listy Józefa Wittlina do Józefa Mayena i innych, listy Stanisława Piętaka do Marii Czechowskiej i Stanisława Telegi, odbitki korektowe "Pożegnania jesieni" Witkacego, "Pornografia" Witolda Gombrowicza (maszynopis z poprawkami autora), wiersze i "Opowiadania podolskie" Juliana Wołoszynowskiego, wreszcie rękopis sztuki Stanisława Grochowiaka "Szachy". Interesującym i cennym nabytkiem jest fragment sztambucha i korespondencja wybitnej śpiewaczki Marii Freund oraz korespondencja jej syna Dody Conrada - również znanego śpiewaka, zamieszkałego w Paryżu - zawierająca kilkadziesiąt listów znanych pisarzy (głównie Jana Lechonia) i kompozytorów.

Nabytki książkowe, ze względu na szczupłość miejsca w magazynach bibliotecznych, zostały w ostatnich latach ograniczone do pozycji najniezbędniejszych i szczególnie wartościowych. Znalazły się jednak wśród nich książki z bibliotek paru pisarzy, przede wszystkim egzemplarze z dedykacjami. Są to fragmenty księgozbiorów: Aleksandra Janty (322 wol.), Gabriela Karskiego (44 wol.), Pawła Hertza (76 wol.) oraz Mieczysława Tretera (114 wol.), ze szczególnie interesującym zespołem dedykacji, m.in. od Jana Kasprowicza, Leopolda Staffa, Kornela Makuszyńskiego i in. Przybyło także wiele tłumaczeń literatury polskiej na obce języki, wśród nich dzieł Mickiewicza, Nałkowskiej, Różewicza.

Z nabytków Działu Sztuki i Dokumentacji, oprócz kolekcji Jerzego Goreckiego, należy przede wszystkim wymienić: dwa obrazy Walentego Wańkowicza, w tym autoportret (sprzed 1840 r.), portret Eweliny z Rzewuskich Hańskiej, wykonany przez Aleksandra Hesse (1839), zespół ilustracji (litografii kolorowanych) do "Pamiętników" Paska i "Pamiętników kwestarza" I. Chodźki z "Albumu de Vilna" (1845-1857). Młodą Polskę reprezentuje w tym dziale obraz Włodzimierza Tetmajera przedstawiający scenę na ganku w Bronowicach i nawiązujący do "Wesela", a także komplet mebli o charakterystycznych formach i ornamentach bliskich wzorom Stanisława Wyspiańskiego. Duży zespół obrazów Stanisława Ignacego Witkiewicza wzbogacony został portretami: Andrzeja Struga, Karola Ludwika Konińskiego i Jerzego Konińskiego. Przybyły także ilustracje do dzieł wykonane przez artystów współczesnych, np. Antoniego Uniechowskiego do "Monachomachii" Krasickiego, W. Daszewskiego do "Lalki", W. Vetesco do "Popiołów" i "Krzyżaków". Cennym nabytkiem, także ze względów historycznych i obyczajowych, jest sztambuch Ludwika Lessel (z końca XVIII w.) zawierający, oprócz wpisów, rysunki: A. Orłowskiego, J. Richtera, J. Walla, Lesslów, M. Hauke.

Wystawy i gromadzone zbiory stanowią tę najbardziej wizualną, niekiedy nawet efektowną, stronę działalności Muzeum Literatury, które jed-

nak przede wszystkim koncentruje wysiłki na tym, co stanowi niewdzięczny temat dla wszelkich sprawozdań - na opracowaniu zbiorów.

¹ Tekst niniejszy jest kontynuacją sprawozdania ogłoszonego w z. 66 "Biuletynu Polonistycznego", s. 77-80.

² Kolekcję tę omawiamy w osobnym artykule (zob. niżej).

Mgr Tadeusz Januszewski
kustosz Muzeum Literatury

MICKIEWICZIANA I ZBIORY GORECKICH

nabyte przez Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza

W pierwszej połowie 1978 r. Muzeum Literatury - po długich staraniach i dzięki pomocy Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz Urzędu Prezydenta Miasta - zakupiło ostatnią wielką kolekcję mickiewiczianów znajdującą się w rękach prywatnych. Należała ona do Jerzego Goreckiego, zamieszkałego obecnie w Paryżu prawnuka Adama Mickiewicza, wnuka najstarszej córki poety, Marii. Maria Mickiewiczówna (zamężna Gorecka) przejęła część rzeczy znajdujących się w ostatnim mieszkaniu rodziców przy Bibliotece Arsenału. Zbiór wzbogacony został kolekcją pamiątek rodzinnych jej męża Tadeusza, artysty malarza, syna znanego poety i bajkopisarza Antoniego Goreckiego. Oboje Goreccy uzupełniali ten zasób, np. rysunkami Tadeusza Makowskiego.

Należy przypomnieć, że pierwszy zbiór pamiątek i rękopisów po Adamie Mickiewiczu i jego rodzinie otrzymało ówczesne Muzeum Mickiewicza w Warszawie już w roku 1952 z zapisu testamentowego wnuczki poety Marii Mickiewiczówny, córki Władysława. Znalazło się w nim to wszystko, co najstarszy syn poety pozostawił swej córce - poza kolekcją przekazaną paryskiemu Muzeum Mickiewicza.

W r. 1974 dalsze rękopisy, pamiątki i książki ofiarowała Louise Mickiewicz (wdowa po Józefie, najmłodszym synu poety) oraz jej zięć, Kazimierz Krzyżak.